

İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

Investigation Of Middle School Students' Attitudes Towards Social Studies: A Study Of Developing A Scale

Sevda ÇETİNKAYA¹, Filiz HATAY UÇAR²

Öz

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 5. 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmektir. Araştırmanın çalışma grubunu Hatay iline bağlı 3 ortaokulda öğrenim gören 1127 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki öğrencilerin 556'sı kız, 571'i erkektir. Öğrencilerin 384'ü 5. Sınıf, 399'u 6. Sınıf ve 344'ü 7. Sınıfta öğrenim görmektedir. Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra 63 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur, uzman görüşleri doğrultusunda madde sayısı 40'a düşürülerek 5'li Likert tipi taslak ölçek oluşturulmuştur. Oluşturulan ölçek çalışma grubu dışındaki 3 öğrenciye uygulanarak anlaşılmayan noktalar düzenlenmiş ve son hali öğrencilere uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin 4 faktörden oluştuğu görülmüştür. Faktör analizi sonrasında madde sayısı 29 olan ölçeğin güvenilirliğini sağlamak amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanarak 0,928 bulunmuştur. Yapılan analizler geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi, Tutum Ölçeği, Geçerlik, Güvenirlik

Abstract

The aim of this study is to develop an attitude scale to determine primary education (grades 5,6 and 7) students' attitudes towards Social Studies Course. A total of 1127 students from three different middle schools in the city of Hatay, Turkey 556 students of the sample are 556 females and 571 males. 384 of them goes to 5th grade, 399 to 6th grade and 344 to 7th grade. In the process of development of Attitude Scale towards Social Studies course, literature review was performed firstly. Then an item pool of 63 items was created and the number of items was reduced to 40 in the direction of expert opinions and a 5-point Likert-type draft scale was created. Draft scale was applied to 3 students who are outside study group the points which were not understood were arranged and the final form was applied to the students. As a result of the factor analysis carried out in order to ensure construct validity of the scale, it was seen that the scale consists of 4 factors. After factor analysis, Cronbach Alpha coefficient was calculated to be 0.92 to ensure the reliability of the scale with 29 items. The analyses carried out showed that the developed scale is valid and reliable.

Keywords: Social Studies, Attitude Scale, Validity, Reliability

1. Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi A.B.D. Hatay, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-3176-1924>

2. Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen, Hatay, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-9089-5543>

Atf / Citation: Çetinkaya, S., & Hatay Uçar, F. (2019). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının incelenmesi: bir ölçek geliştirme çalışması. *Kastamonu Education Journal*, 27(1), 25-35. doi:10.24106/kefdergi.2236

Extended Abstract

Social Studies is an important course that prepares students for social life, prepares them for future by teaching their history, contributes to their problem-solving skills and improves their social sides. The attainment of the Social Studies objectives to the students and course achievement is closely related to students' attitudes towards the course. One of the most important indicators of students' affective characteristics towards a certain course are their attitudes (Erden, 1995). Wang, Hertel and Wolbeng (1994) suggest that student attitudes and cognitive awareness skills inside these attitudes have an important place among the factors affecting students' learning. The purpose of this study is to develop an attitude scale to determine middle school students' attitudes towards Social Studies.

Method: A total 1127 students going to three different middle school in the city of Hatay. 556 students of the sample are females and 571 are males. 384 of them goes to 5th grade, 399 to 6th grade and 344 to 7th grade. During the scale development process, first, an item pool of 63 items were developed. Then, the number of items were reduced to 40 items after expert opinions were taken and the items were grades as five-point Likert type. In order to determine the administration time of the scale, a pre-administration was done with three students, and sufficient time was determined as 20 minutes. The final version of the scale was administered to 1411 students. 284 students' scales were not included in the analysis since some of them left some items blank, some made more than one marking on items and some provided the same response to all the items. In the data analysis, the item-total correlation was calculated. The construct validity of the scale was tested with explanatory factor analysis. The KMO value and Bartlett test of sphericity value were calculated. Later, items' common factor variance values were examined, and the items that had factor load values below 0.30 and that had factor load differences below 0.10 or lower between more than one factor were taken out the scale. After all the analysis, for the reliability of the scale, Cronbach Alpha consistency coefficients were calculated for every factor and for the overall test.

Result and Discussion: As a result of the analysis made, an item with the item total score correlation below 0.30 was taken out the scale. It is seen that item total correlation values of the rest of the scale items are between 0.404 and 0.711. In general, it can be said that items with 0,30 and above item-total correlation differentiates the individuals well, that items with 0,20-0,30 can be kept in the scale if it is necessary or should be corrected and that items with 0,20 below item-total correlation should be excluded from the scale (Büyüköztürk et al., 2011). According to this, the items in the SSAS differentiate individual really well. As a result of the Kaiser Meyer Olkin Test that was done to determine whether the data obtained from the application of the draft scale was appropriate for factor analysis or not KMO value was found to be 0,966. KMO values above 0,7 indicate the sampling is "good"; between 0,5 and 0,7 is "adequate"; and less than 0,5 is "not good" (Can, 2013: 277). The KMO value obtained in this study can be considered as excellent. Furthermore, Bartlett Spehericity Test result was found to be $X^2_{21063} = 17352,639$, $p < 0,001$. As a result of the factor analysis done with 39 items, it was determined that the scale was made up of four basic factors. The four factors explain 45,56% of the total variance. Since it is expected that the explained total variance would be more than 30%, it can be said that the obtained result is an indication that the related concept is measured well (Büyüköztürk, 2011: 125). As a result of varimax rotation, 10 items that had a factor load value less than 0.30 and that were placed in more than one factor with a difference less than 0.10 were excluded from the scale. After the factor analysis, the SSAS is made up of 29 items and four sub-dimensions. After varimax rotation, factor loadings of the items range from 0.416 to 0.690. Considering the contents of the items, the first factor which had 11 items were named "Interest"; the second factor which had seven items were named "Use of Information"; third factor which had five items were named "Course Content"; and the fourth factor which had six items were named "Unwillingness". The scale's reliability works were determined by calculating the Cronbach's Alpha coefficient. The reliability coefficient for the whole scale was found to be 0,928. The alpha reliability from the sub-dimensions were 0,874 for "Interest" (11 items), 0,772 for "Use of Information" (seven items), 0,765 for "Course Content" (five items), and 0,752 for "Unwillingness" (six items). Şencan (2005) states that even though reliability coefficient values of 0,70 and above are sufficient for scientific research, reliability coefficient should be at least 0,85 for scales that will be used in studies on interest and ability. According to reliability coefficients, it can be said that internal consistency for the whole scale and for the sub-dimensions are at acceptable levels. As a result, a valid and reliable scale (15 positive and 14 negative items) with 29 items and four factors was developed. The developed scale's reliability and validity can be increased by testing it with different sample groups.

1. Giriş

Sosyal Bilgiler dersi öğrencileri toplumsal hayata hazırlayan, geçmişini öğretip geleceğe hazırlayan, sorun çözme becerisine katkı sağlayan ve öğrencilerin sosyal yanını geliştiren önemli bir derstir. Öğrencilerin çevresini, ülkesini ve dünyasını daha iyi anlayıp, ilişkilendirip, uyum sağlamayı, insan haklarına saygılı, vatanını, milletini seven demokratik bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Sosyal Bilgiler bireyin sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimi ve bu etkileşimin geçmiş, bugün ve gelecekteki şekillerinin incelendiği bir derstir. Ders sürecinde elde ettikleri başarıları günlük hayata en iyi şekilde yansıtabilmeyi sağlayan, öğrendiklerini günlük hayata adapte edebilen öğrenciler yetiştirmek, Sosyal bilgiler dersini diğer derslerden ayıran en önemli özelliklerden biridir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını incelediğimizde 7. Sınıfın sonunda duygusal ve fiziksel özelliklerinin, yeteneklerinin farkına varan, vatanını milletini seven, ulusal bilince sahip bir vatandaş, laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli, Türk kültürünü ve tarihini bilen ve korumaya çalışan, yaşadığı yerin coğrafyasını bilen, bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşan ve kullanan, farklı dönemlerdeki siyasal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz edebilen, insanlığın bir parçası bilincini taşıyarak çevresine duyarlı olan bireyler yetiştirmek programın amaçları arasındadır (MEB, 2005). Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarını incelediğimizde görüyoruz ki öğrencilerin sadece bilgi edinmesini değil, bilgiyi nasıl kullanacağını, öğrendiklerini çevresiyle nasıl sentezleyeceğini, nasıl daha iyi bir vatandaş olabileceğini öğrencilere öğretecek olan bir öğretim programıdır. İnsanın hayatını kolaylaştıran ve mutlu olmasını sağlayan, hayatta kalması için gerekli olan temel ihtiyaçlar, kendi iç dinamiği doğrultusunda geliştirip kendini gerçekleştirmesini sağlayan tüm toplumsal olgular Sosyal Bilgiler dersi kapsamındadır (Çener, 2011). Bilgili (2008) Sosyal Bilgiler dersini iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek gayesiyle öğrencilere toplum hayatıyla alakalı temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlarken, Öztürk (2011) her açıdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı kararlar alarak problem çözme becerisi gelişmiş vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden edindiği bilgi ve yöntemleri sentezleyerek kullanan bir öğretim programı olarak tanımlamaktadır. Genel anlamda Sosyal Bilgiler, toplum ve insan ile ilgili bilimlerin içerik ve yöntemlerinden faydalanarak, insanın sosyal çevresiyle etkileşimini disiplinler arası bir yaklaşımla değerlendiren ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili demokratik değerlerle donatılmış, düşünen, becerili, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Doğanay, 2002).

Sosyal Bilgiler dersinde belirtilen amaçlar doğrultusunda 2004 yılında yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programıyla öğrencinin yakın ve uzak çevresine duyarlı, insan haklarına ve demokratik değerlere bağlı, sorgulayan, araştıran, problem çözen bireyler olarak yetişmesi hedeflenmektedir (Demir ve Akengin, 2010). Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenci kendisine aktarılan bilgileri sorgulayabilen, yeni bilgileri önceki bilgi, beceri ve deneyimleriyle yorumlayabilen, problemlere çözüm önerileri getirebilen ve bilgiyi zihninde yapılandırabilen bir birey durumundadır (Aktepe, Tahiroğlu ve Sargın, 2014).

MEB, Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Vizyonunu “21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.” olarak açıklamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde yer alan kazanımların öğrencilere kazandırılması, ders başarısı öğrencilerin derse olan tutumu ile yakından ilgilidir. Öğrencilerin bir derse yönelik duyuşsal özelliklerinin en önemli göstergelerinden biri tutumdur (Erden, 1995). Wang, Heartel ve Wolbeng (1994), öğrencilerin öğrenmesini etkileyen faktörler içerisinde öğrenci tutumları ve bu tutumların içinde bulunduğu bilişsel farkındalık becerilerinin önemli bir yere sahip olduğunu öne sürmektedir. Bloom (1979) Duyuşsal özelliklerle başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve duyuşsal özelliklerin başarının belirlenmesinde ve etkilenmesinde önemli bir rolü olduğunu belirtmiştir (akt. Sidekli,2010). Yapılan birçok araştırma da tutum ve başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu destekler niteliktedir (örn. Öztürk ve Baysal,1999; Tay ve Akyürek Tay,2006; Şimşek ve Demir,2011; Demir,2010). Öztürk ve Baysal (1999) yaptıkları araştırmada öğretmenin kullandıkları yapılandırmacı öğretim tekniklerinin öğrencilerin tutumları üzerine olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Karakuş (2006) araştırmasında Sosyal Bilgiler öğretiminde yapıcı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Çelebi (2006) ve Korkmaz Toklucu (2013) araştırmalarında yapılandırmacılık yaklaşımına dayalı işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Karakuş (2004) araştırmasında Sosyal Bilgiler dersinde proje yaklaşımını öğretimin öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Günaydın (2008) yaptığı çalışmada Sosyal Bilgiler öğretiminde drama yönteminin öğrenci

tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca cinsiyet, okula karşı tutum, öğrenci algıları, konunun önemi, sınıf ortamı, öğretmenlerin sosyal bilgilere ve öğrencilere yönelik tutumunun algılanışı ve ebeveyn desteği öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını etkileyen diğer faktörlerdir (Hansberry, 2000). Allazi (2013) araştırmasında öğretmenlerin derse katılım ve coşkusunun öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İnceoğlu (2010)'na göre tutum bireyin kendine veya herhangi bir nesneye, toplumsal olgu veya olaya karşı deneyimlerine ve bilgilerine dayanarak bilişsel, duyuşsal ve devinışsel bir tepki örneğidir. Bireylerin olay, durum, kişi veya olgulara yönelik yaklaşımlarını ortaya koyduğu duyuşsal davranışlardır (Çetinkaya ve Hatay, 2016). Allport (1935)'a göre tutum bireyin çevresindeki nesnelere ve durumlara gösterdiği tepkilerini yönlendiren, yaşantılarla ve bireyin deneyimleriyle birlikte davranışa dönüştüren zihinsel bir durumdur. Sidekli (2010) ise tutumu kişinin bir nesne, kişi veya olaylara karşı olumlu ya da olumsuz değerlendirmesi ve aldığı tavır olarak tanımlamaktadır. Yine Kağıtçıbaşı (2005) tutumu herhangi bir nesne, kavram veya duruma ilişkin bireyin geliştirmiş olduğu olumlu veya olumsuz davranışları olarak tanımlamaktadır. Yapılan tanımlamalarda dikkat çeken ortak özellik tutumun davranışa dönüşmesidir. Yani bir bireyin herhangi bir nesneye ya da duruma karşı tutumu o bireyin olumlu ya da olumsuz bir davranış sergilemesinin bir nedeni olduğu söylenebilir. Tanımlarda dikkat çeken bir diğer özellik ise tutumların birden fazla öğeden oluştuğudur. Sağdıç (2013) bu öğeleri şu şekilde belirtmiştir.

- Bilişsel Öge: Tutumlar doğuştan gelen özellik olmadığından sonradan öğrenilirler. Bireyin yaşantıları, yeni bilgiler edinmesi tutumlarını etkileyebilir. Tutumlarla ilgili olarak zihnindeki bilişsel yapısı gerçeklere dayandıkça tutumun kalıcılığı da artacaktır (Göksu, 2007).
- Duygusal Öge: Bireyin bir nesneyi ya da olguyu sevmesi, nefret etmesi, korkması yada heyecan duyması o nesne yada olguya karşı tutumunu belirleyebilir. Fakat tutumun oluşmasındaki asıl faktör bu duygunun devam etmesidir (Tavşancıl,2010). Freedman, Sears ve Carlsmith (2009) tutumları bilgi ve gerçeklerden ayıran en temel faktörün duygusal ögenin olması olduğunu ifade etmektedir (akt. Sağdıç,2013).
- Davranışsal Öge: Tutumlar zaman içerisinde davranışa dönüşebilir. Kişinin bir duruma yönelik tutumu o duruma yönelik davranışlarını da olumlu ya da olumsuz etkileyebilir. Arkonaç'a göre tutum doğrudan gözlenemeyebilir ancak bireyin davranışlarından çıkarsama yapılarak o bireye bir eğilim mal edilebilir(akt. Sağdıç,2013).

Balaban-Sarı(2006)' ya göre her zaman davranışa dönüşmeyen ancak davranışa yön verdiği düşünülen tutumların özellikleri şu şekildedir(akt. Gömlüksiz ve Kan, 2013):

- Tutum gizli bir değişkendir.
- Tutumların nesnelere vardır.
- Tutumlar olumlu veya olumsuz bir yön alabilir.
- Tutumların duyuşsal, bilişsel ve davranışsal öğeleri bulunur.
- Tutumlar durağan ve süreklidir.

Tutum her ne kadar davranışa dönüşse de doğrudan doğruya gözlenemezler, bireylerin yaptıklarından tutumlarına ilişkin çıkarımlar yapabiliriz (Morgan, 2005). Dolayısıyla tutum doğrudan değil dolaylı olarak ölçülebilir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde kişilerin tutumlarını ölçmek için tutum ölçeklerinin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Edwards ve Kenny(1967) tutum ölçekleri içerisinde likert tipi ölçeklerin daha kolay kullanılması ve diğer tekniklere göre daha güvenilir sonuçlar vermesi açısından tercih edilmekte olduğunu belirtmiştir (Akt. Berberoğlu,1990). Literatüre baktığımızda Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışmaları karşımıza çıkmaktadır. Demir ve Akengin (2010) ilköğretim 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlayan bir ölçek geliştirirken Özkal (2002) ilköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlayan bir ölçek geliştirmiştir. Gömlüksiz ve Kan (2013) ise yaptıkları çalışmada ilköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlayan bir ölçek geliştirmiştir. Arslan ve Şahiner (2010) yine 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin tutumlarını ölçmeyi amaçlayan bir ölçek geliştirmiştir. Geliştirilen ölçekler incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersini gören tüm ortaokul öğrencilerinin (5., 6. ve 7. Sınıf öğrencileri) Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının ölçüldüğü bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırmanın amacı 5., 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

2. Yöntem

Bu araştırmanın amacı ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek için bir tutum ölçeği geliştirmektir. Mevcut durumu ortaya koymaya yönelik betimsel bir araştırma olduğundan genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama yöntemi halihazırda var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan

bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2008).

Örneklem Grubu

Araştırmanın örneklem grubu uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme, yakın çevrede bulunan, kolay ulaşılabilen ve gönüllülük esasına dayalı olarak yapılan örnekleme olarak tanımlanabilir (Erkuş, 2009). Araştırmaya Hatay iline bağlı sosyoekonomik düzeyi düşük, orta ve yüksek bölgelerde bulunan 3 ortaokulda öğrenim gören toplam 1127 öğrenci katılmıştır. Örneklem grubundaki öğrencilerin 556'sı kız, 571'i erkektir. Öğrencilerin 384'ü 5. Sınıf, 399'u 6. Sınıf ve 344'ü 7. Sınıfta öğrenim görmektedir.

Ölçeği Geliştirilme Süreci

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin geliştirilmesinde aşağıdaki aşamalar izlenmiştir (Karasar,2008).

- Madde havuzunun oluşturulması
- Uzman görüşünün alınması
- Pilot uygulamanın yapılması
- Geçerlik ve Güvenirlik çalışmaları.

Ölçeğin madde havuzunun oluşturulması aşamasında tutum ve tutumların ölçülmesine ilişkin kuramsal yapı göz önünde bulundurularak ilgili literatür ve ölçekler incelenmiştir (Günaydın,2008; Çener,2011; Kurnaz,2002; Çelebi,2006; Önal,2013; Duatepe ve Çilesiz,1999; Demir ve Akengin,2010; Aşkar,1986; Özkal,2002). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik tutumu ölçmek amacıyla 63 maddelik bir madde havuzu hazırlanmıştır. Ölçek maddelerinin açık ve anlaşılır bir dille ifade edilmesine, bir maddede birden fazla yargıyı barındırmamasına dikkat edilmiştir.

Literatür taraması sonucunda elde edilen 63 maddelik madde havuzu MEB'e bağlı ortaokullarda görev yapmakta olan dört Sosyal Bilgiler öğretmenin, Sosyal Bilgiler ve Ölçme Değerlendirme alanında uzman iki akademisyenin ve ölçek maddelerinin dilbilgisi kurallarına uygun, anlaşılır olup olmadığını tespit etmek amacıyla Türkçe öğretmenin görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek 20 maddesi olumlu 20 maddesi olumsuz olmak üzere 40 maddelik taslak ölçek elde edilmiştir. 5'li likert tipinde derecelendirilen ölçek maddelerine verilen yanıtlar sırasıyla "kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum ve tamamen katılıyorum" şeklindedir.

Pilot uygulaması yapılmadan önce ölçeğin uygulanması için gerekli süreyi belirlemek amacıyla üç ortaokul öğrencisine ön uygulama yapılarak 20 dakikalık bir sürenin yeterli olduğu görülmüştür. Öğrencilerden anlaşılmayan yerlerin olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla görüşleri alınmıştır. Son hali verilen taslak ölçek sosyo-ekonomik düzeyi yüksek (N=806), sosyo-ekonomik düzeyi orta (N=359) ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük (N=246) olmak üzere 3 okulda öğrenim gören 5. Sınıf (N=491), 6. Sınıf (N=494) ve 7. Sınıf (N=436) öğrencilerine uygulanmıştır. Sekizinci sınıf öğrencileri sosyal bilgiler dersi almadıklarından uygulamaya dahil edilmemiştir. Uygulamanın yapıldığı toplam öğrenci sayısı 1411'dir. Ölçek maddelerinin bazılarını boş bırakan, birden çok seçeneği işaretleyen ya da tüm maddelere aynı yanıtı veren 284 öğrenci analizlere dahil edilmeyerek 1127 öğrenci üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen ölçekte yer alan maddelerden benzer davranışları ölçen maddelerin ölçekten çıkarılması amacıyla Madde Toplam Puan Korelasyonu hesaplanmıştır. İç tutarlılığının yüksek olması için test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklayan madde-toplam puan korelasyonunun pozitif hatta 0.25'den büyük olması gerekmektedir (Yeşilyurt, Gül ve Demir,2013).

Ölçeğin yapı geçerliği açılımlı faktör analizi test edilmiştir. Geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları aşamasında Taslak ölçeğin uygulamasından elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluğunu gösteren Kaiser Meyer Olkin ve Bartlett Küresellik Testi sonuçları örneklemin yeterli olup olmadığını ortaya koymaktadır. KMO oranı ne kadar yüksek olursa veri setinin faktör analizi yapmak için o kadar uygun olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle öncelikle KMO değeri ve Bartlett Küresellik testi değeri hesaplanmıştır. Ardından maddelerin ortak faktör varyans değerlerine bakılarak maddelerin faktör yük değerleri 0.30'un altında olan ve birden fazla faktöre girip aralarındaki faktör yük değer farkları 0.10 ve daha az olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Faktör yük değerlerinin 0,45 olması iyi kabul edilirken, (en azından % 10' luk bir ilişkiyi açıklayabilmesi adına) az sayıda maddenin faktör yüklerinin 0,30'a kadar düşmesine göz yumulabilir (Büyüköztürk, 2011)

Tüm analizler sonrasında Ölçeğin güvenirliliği için her bir faktöre ve testin geneline ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık

katsayıları hesaplanmıştır. Büyüköztürk(2011)'e göre Cronbach Alpha değeri 0.70 ve üzeri ise test güvenilirliği için yeterli kabul edilmektedir.

3. Bulgular

Bu bölümde SBTÖ'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular sırasıyla sunulmuştur.

Madde-toplam puan korelasyonu;

Madde puanı ile test maddeleri toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla kullanılan madde toplam puan korelasyonunun yüksek ve pozitif çıkması ölçeğin iç tutarlılığına sahip olduğunu gösterir (Büyüköztürk,2011; Yeşilyurt vd.,2013). SBTÖ' de yer alan maddelerin madde- toplam puan korelasyonlarının hesaplanması sonucunda 28. Madde puanının ölçek toplam puan korelasyon değeri düşük olduğundan çıkarılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. SBTÖ Maddelerine Ait Madde-Toplam Puan Korelasyonları

Madde No	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde No	Madde-Toplam Korelasyonu
Madde 1	0.660	Madde 21	0.579
Madde 2	0.560	Madde 22	0.624
Madde 3	0.436	Madde 23	0.566
Madde 4	0.660	Madde 24	0.629
Madde 5	0.577	Madde 25	0.601
Madde 6	0.678	Madde 26	0.468
Madde 7	0.572	Madde 27	0.551
Madde 8	0.635	Madde 28	0.146
Madde 9	0.421	Madde 29	0.490
Madde 10	0.567	Madde 30	0.413
Madde 11	0.404	Madde 31	0.485
Madde 12	0.538	Madde 32	0.699
Madde 13	0.559	Madde 33	0.673
Madde 14	0.711	Madde 34	0.597
Madde 15	0.550	Madde 35	0.488
Madde 16	0.619	Madde 36	0.436
Madde 17	0.675	Madde 37	0.593
Madde 18	0.660	Madde 38	0.496
Madde 19	0.612	Madde 39	0.564
Madde 20	0.672	Madde 40	0.596

Madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir (Büyüköztürk vd., 2011). Madde 28'in ölçekten çıkarılması sonucunda ölçek maddelerinin madde toplam korelasyon değerlerinin 0.404 ile 0.711 arasında değiştiği gözlenmektedir. Genel olarak madde-toplam korelasyonu 0,30 ve üzeri olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği; 0,20-0,30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi halinde teste kalabileceği veya maddenin düzeltilmesi gerektiği; 0,20'nin altında olan maddelerin ise testten çıkarılması gerektiği söylenebilir (Büyüköztürk vd., 2011). Buna göre SBTÖ'de yer alan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği söylenebilir.

Verilerin Faktör Analizi için Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Taslak ölçeğin uygulamasından elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser Meyer Olkin ve Bartlett Küresellik Testi yapılmıştır. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesi çalışmasında Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,966 olarak bulunmuştur. Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliğini gösterir. KMO oranının 0,7'nin üzerinde olması "iyi", 0,5 ve 0,7 arası "yeterli" ve 0,5'in altında olması ise "düşük" anlamlarına gelmektedir (Can, 2013:277). Bu çalışmada elde edilen KMO değeri mükemmel olarak nitelendirilebilir.

Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesi çalışmasında hesaplanan Bartlett Küresellik Testi sonucu ise $X^2_{1063} = 17352,639$, $p < 0,001$ olarak bulunmuştur. Bartlett testi (Barlett Test of Sphericity), korelasyon matrisindeki değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek oranlı korelasyonlar olduğu olasılığını test etmektedir.

Faktör Analizi

Madde Toplam Korelasyonu sonucunda 0.20'in altında kalan maddenin çıkarılmasının ardından SBTÖ'de yer alan 39 madde ile faktör analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin 4 temel faktörden oluştuğu belirlenmiştir (Tablo 2). Yüzde varyans (% of variance) değerine bakıldığında dört bileşenin önemli ölçüde varyansa katkı sağladığı görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Faktör Analizi Sonucunda Faktörlere İlişkin Döndürülmemiş ve Döndürülmüş Varyans Değerleri

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Öz Değer	Varyans Yüzdesi	Toplam Varyans Yüzdesi	Öz Değer	Varyans Yüzdesi	Toplam Varyans Yüzdesi
1	13,108	33,610	33,610	6,020	15,437	15,437
2	1,787	4,583	38,194	4,054	10,394	25,831
3	1,509	3,868	42,062	3,902	10,004	35,835
4	1,365	3,499	45,561	3,793	9,726	45,561

Tablo 2'ye baktığımızda dört faktör toplam varyansın %45,56'sını açıklamaktadır. Açıklanan toplam varyansın % 30' dan fazla olması beklendiğinden elde edilen sonucun ilgili kavramın iyi ölçüldüğünün bir göstergesi olduğu söylenebilir (Büyükoztürk, 2011: 125). Varimax döndürmesi sonucunda faktör yük değeri 0.30'in altında kalan ve birden fazla faktörde 0.10'dan daha az bir farkla yer alan 10 madde(Madde 5, Madde 9, Madde 12, Madde 20, Madde 22, Madde 24, Madde 27, Madde 30, Madde 33, Madde 34) ölçekten çıkarılmıştır. Çıkarılan maddelere ilişkin değerler Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3. Faktör Analizi Sonucundan Ölçekten Çıkarılan Maddelere İlişkin Değerler

Maddeler	Faktör Yük Değeri	1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör	4.Faktör
Madde 5			0,420		0,422
Madde 9	0,281				
Madde 12		0,401			0,387
Madde 20		0,533		0,439	
Madde 22		0,527		0,451	
Madde 24		0,563		0,498	
Madde 27			0,299	0,343	
Madde 30	0,195				
Madde 33			0,367		0,417
Madde 34			0,348	0,384	

Ölçekten çıkarılan maddeler sonunda 4 boyuttan 29 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin faktörlere göre dağılımı ve Varimax Döndürme Sonrası Faktör Yük Değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Varimax Döndürme Sonrası Ölçekte Yer Alan Maddelerin Faktör Yük Değerleri

Maddeler	1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör	4.Faktör
1.Sosyal Bilgiler dersinin gelmesini sabırsızlıkla beklerim.	0,635			
2.Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenimin işleyeceği konuyu merak ederim.	0,553			
3.Sosyal Bilgiler dersinde zaman geçmek bilmiyorum.*				0,505
4.Sosyal Bilgiler dersinde işlenen konuları zevkle dinliyorum.	0,608			
6. Sosyal Bilgiler ders saatini daha çok olmasını isterdim.	0,586			
7. Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevleri yapmak içimden gelmiyor.				0,563
8. Sosyal Bilgiler dersinde bize öğretilenlerden her zaman yararlanacağımı düşünüyorum.	0,521			
10. Sosyal Bilgiler dersinde diğer derslere göre daha çok eğleniyorum.	0,617			
11. Sosyal Bilgiler dersi bittiğinde kendimi rahatlamış hissediyorum.				0,551
13. Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevleri zorla yapıyorum.				0,549
14. Sosyal Bilgiler dersinin hiç olmamasını isterdim.				0,501
15. Sosyal Bilgiler dersinin ödevini diğer dersin ödevlerinden önce yapmak isterim.	0,583			
16. Sosyal Bilgiler dersinde her zaman başarılı olacağımı düşünüyorum.	0,545			

Maddeler	1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör	4.Faktör
17. Sosyal Bilgiler dersi diğer derslere göre çok anlamsız geliyor.				0,457
18. Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki tarihi konular her zaman ilgimi çekmektedir.	0,514			
19. Sosyal Bilgiler dersindeki tarihi konular işlenirken uykum geliyor.			0,610	
21. Sosyal Bilgiler dersinde tarihi konular hiç olmasaydı daha güzel olurdu.			0,609	
23. Sosyal Bilgiler dersindeki coğrafi konular işlenirken uykum geliyor.			0,690	
25. Sosyal Bilgiler dersindeki coğrafi konular hiç olmasa daha güzel olurdu.			0,646	
26. Sosyal Bilgiler dersinin diğer derslerden daha önemli olduğunu düşünüyorum.	0,571			
29. Sosyal Bilgiler sınavından alacağım not umurumda olmaz.		0,593		
31. Sosyal Bilgiler dersi sorumlu bir vatandaş olmama katkı sağlıyor.		0,510		
32. Sosyal Bilgiler sınavına çalışmaktan keyif alırım.	0,537			
35. Sosyal Bilgiler dersindeki konuların seviyeme ağır olduğunu düşünüyorum.			0,416	
36. Sosyal Bilgilerde öğrendiğim bilgileri diğer derslerde de kullanabilirim.		0,500		
37. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiğim bilgiler günlük hayatta hiçbir işime yaramayacak.		0,609		
38. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerimi sadece sınavda kullanacağımı düşünüyorum.		0,538		
39. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiğim bilgilerle hayatın her alanında karşılaşıyorum.		0,532		
40. Sosyal Bilgiler dersinin bizi gerçek hayata hazırladığını düşünüyorum.		0,630		
29 Madde	11 Madde	7 Madde	5 Madde	6 Madde

Tablo 4'te görüldüğü gibi varimax döndürme sonrası maddelerin faktör yükleri 0,416 ile 0,690 arasında değişmektedir. Yapılan faktör analizi sonrasında SBTÖ son haliyle 29 maddeden ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Maddelerin içerikleri göz önünde bulundurularak 11 Maddenin yer aldığı birinci faktör ilgi, 7 maddenin yer aldığı ikinci faktör Bilgiyi Kullanma, 5 Maddenin yer aldığı 3. Faktör Dersin İçeriği ve 6 maddenin yer aldığı 4. Faktör İsteksizlik olarak adlandırılmıştır.

Güvenirlilik Çalışmaları

Yapılan analizler sonucu 29 maddeden ve 4 faktörden oluşan SBTÖ'nün güvenirlik çalışmaları Cronbach Alpha katsayısı hesaplanarak ortaya konulmuştur. Ölçeğin tamamına ve alt boyutlarına ilişkin elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayısı Değerleri

Alt Boyutlar	Alt Boyutların Adı	Cronbach Alpha	Madde Sayısı
1. Faktör	İlgi	0,874	11
2. Faktör	Bilgiyi Kullanma	0,772	7
3. Faktör	Dersin İçeriği	0,765	5
4. Faktör	İsteksizlik	0,752	6
Toplam	SBTÖ	0,928	29

Tablo 5'e baktığımızda ölçeğin tamamına ait güvenirlik katsayısı 0,928 olarak bulunmuştur. Alt boyutlardan elde edilen alfa güvenirlikleri ise sırasıyla "İlgi" için 0,874 (madde sayısı 11), "Bilgiyi Kullanma" için 0,772 (madde sayısı 7), "Dersin İçeriği" için 0,765 (madde sayısı 5), "İsteksizlik" için ise 0,752 (madde sayısı 6) şeklindedir. Şencan (2005) bilimsel içerikli çalışmalarda güvenirlik katsayısı 0,70 ve üzeri olan değerlerin yeterli olmasına rağmen ilgi ve yetenek türü araştırmalarda kullanılacak ölçeklerin güvenirlik katsayısının en az 0,85 düzeyinde olması gerektiğini ifade etmektedir. Güvenirlik katsayılarına göre ölçeğin tamamına ve alt boyutlara ilişkin kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu söylenebilir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada Ortaokul 5. 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirleyebilmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla ilgili literatür ve ölçekler incelenerek madde havuzu oluşturulmuş ve uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenen taslak ölçek örneklem grubu dışında üç ortaokul öğrencisine uygulanarak ölçeğin tamamlanması için yeterli süre belirlenmiş ve 40 maddeden oluşan ön deneme formu 1127 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonrası öncelikle ölçekte yer alan maddelerden benzer davranışları ölçen maddelerin ölçekten çıkarılması amacıyla Madde Toplam Puan Korelasyonu hesaplanmıştır. Bir maddenin puanının ölçek toplam puan korelasyon değerinin düşük olması sebebi ile çıkartılmıştır. Ardından ölçeğin faktör analizi için uygun olup olmadığı Kaiser Meyer Olkin ve Bartlett Küresellik Testi yapılmış, KMO

testi sonucuna göre örneklem grubu yeterli ve Barlett testi sonucuna göre korelasyon matrisindeki değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek oranlı korelasyonlar olduğu olasılığı bulunmuştur. Ölçeğin faktör analizi için uygun olduğu sonucu alındığından yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmış ve ölçeğin 4 temel faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Dört faktör toplam varyansın % 45,56'sını açıklamaktadır. Varimax döndürmesi sonucu faktör yük değeri 0.30'in altında kalan ve birden fazla faktörde 0.10'dan daha az bir farkla yer alan 10 madde ölçekten çıkarılarak 29 madde ve 4 faktörden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Maddelerin faktör yükleri 0,416 ile 0,690 arasında değişmektedir. Maddelerin içerikleri göz önünde bulundurularak 11 Maddenin yer aldığı birinci faktör ilgi, 7 maddenin yer aldığı ikinci faktör Bilgiyi Kullanma, 5 Maddenin yer aldığı 3. Faktör Dersin İçeriği ve 6 maddenin yer aldığı 4. Faktör İsteksizlik olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını saptamak için Cronbach Alpha Katsayısı hesaplanmış ve 0,928 bulunmuştur. Sonuç olarak 15 maddesi olumlu 14 maddesi olumsuz olmak üzere 29 madde ve 4 faktörden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek elde edilmiştir.(Ek-1) Geliştirilen ölçek farklı örneklem gruplarıyla yeniden test edilerek güvenilirliği ve geçerliği artırılabilir.

5. Kaynakça

- Aktepe, V., Tahiroğlu, M. ve Sargin, S. (2014). İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 259-272.
- Allazi, K. (2013). Jordanian Students Attitudes Toward Social Studies Education. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(24), 227-236.
- Allport, G.W. (1935). Attitudes. In C. Murchison (Ed) Handbook of Social Psychology, Worcester, Mass: Clark University Press.
- Arslan, A. Ve Şahiner, S. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında (4. -5. Sınıflar) Önerilen Tutum ve Öz Değerlendirme Ölçme Araçlarının Geçerliliği ve Güvenirliği Üzerine Bir Çalışma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 195-208.
- Aşkar, P. (1986). Matematik Dersine Yönelik Tutum Ölçen Likert Tipi Ölçeğin Geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 11(62), 31-34.
- Berberoğlu, G. (1990). Kimyaya İlişkin Tutumların Ölçülmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 76, 16-27.
- Bilgili, A.S. (2008). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. A.S. Bilgili (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 14. Baskı, Ankara: Pegem yayıncılık.
- Can, A. (2013). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Çelebi, C. (2006). *Yapılandırmacılık yaklaşımına dayalı işbirlikli öğrenmenin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrenci erişimi ve tutumlarına etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çener, E. (2011). *Sosyal Bilgiler Dersinde Bilgisayar Destekli Öğretim Uygulamalarının Öğrencilerin Erişimi ve Tutumlarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Demir, A. (2010). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki(Şanlıurfa ili örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Demir, S. B. ve Akengin, H. (2010). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-40.
- Doğanay, A. (2002). *Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek (Ed.), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Duatepe, A. Ve Çilesiz, Ş. (1999). Matematik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(17), 45- 52.
- Erden, M. (1995). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Sertifikası Derslerine Yönelik Tutumları. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 99-104.
- Erkuş, A. (2009). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci* (2.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Göksu, T. (2007). *Sosyal Psikoloji* (3. Baskı). Ankara: Seçkin yayınları.
- Gömleksiz, M. N. ve Kan, A. Ü. (2013). Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 139-148.
- Günaydın, G. (2008). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde drama yönteminin erişimi ve tutum üzerindeki etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Hansberry, L. E. (2000). *Year 9 Student Attitudes Toward Social Studies in a Western Australian Government High School : A Case Study*. Retrieved from http://ro.ecu.edu.au/theses_hons/833
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim* (5. Baskı). İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Basım Yayım.
- Karakuş, F. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde yapıcı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin akademik başarı, kalıcılık ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Karakuş, M. (2004). *İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde proje yaklaşımı öğretimin öğrencilerin çözme becerilerine, tutumlarına, akademik başarılarına ve kalıcılığa etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (18. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Korkmaz Toklucu, S. (2013). İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemi ile dizgeli eğitimin 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve tutuma etkisinin karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Kurnaz, A. (2002). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin *duyuşsal ve bilişsel giriş davranışlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara.
- Morgan, C. T. (2005). *Psikolojiye Giriş* (16. Baskı). İffet Dinç (Çev.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Önal, N. (2013). Ortaokul Öğrencilerinin Matematik Tutumlarına Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması. *İlköğretim Online*, 12(4), 938-948.
- Özkal, N. (2002). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 27(124), 52-55.
- Öztürk, C. (2011). Sosyal Bilgiler : Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2. Baskı). Ankara : Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Baysal, N. (1999). İlköğretim 4-5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 13-21.
- Sağdıç, Y. (2013). *6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Sidekli, S. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin 2004 Programı Doğrultusunda Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23, 1-23.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Şimşek, H. ve Demir, A. (2012). İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları ve Öğrencilerin Tutumları ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(2), 1-20.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tay, B. ve Akyürek Tay, B. (2006). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumun Başarıya Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 73-82.
- Wang, M. C.; Heartel, G. D. and Wolberg, H. J. (1994). "Synthesis of Research: What Help Students Learn?". *Educational Leadership*, 51(4), 74-79.
- Yeşilyurt, S., Gül, Ş. ve Demir, Y. (2013). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Çevre Bilinci ve Çevresel Duyarlılığı: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 38-54.

EK -1: Geliştirilen Ölçek Maddelerinin Faktörlere Göre Dağılımı

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
FAKTÖRLER					
İLGİ					
1.Sosyal Bilgiler dersinin gelmesini sabırsızlıkla beklerim.					
2.Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenimin işleyeceği konuyu merak ederim.					
4.Sosyal Bilgiler dersinde işlenen konuları zevkle dinliyorum.					
6. Sosyal Bilgiler ders saatinin daha çok olmasını isterdim.					
8. Sosyal Bilgiler dersinde bize öğretilenlerden her zaman yararlanacağımı düşünüyorum.					
10. Sosyal Bilgiler dersinde diğer derslere göre daha çok eğleniyorum.					
15. Sosyal Bilgiler dersinin ödevini diğer dersin ödevlerinden önce yapmak isterim.					
16. Sosyal Bilgiler dersinde her zaman başarılı olacağımı düşünüyorum.					
18. Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki tarihi konular her zaman ilgimi çekmektedir.					
26. Sosyal Bilgiler dersinin diğer derslerden daha önemli olduğunu düşünüyorum.					
32. Sosyal Bilgiler sınavına çalışmaktan keyif alırım.					
BİLGİYİ KULLANMA					
29. Sosyal Bilgiler sınavından alacağım not umurumda olmaz.					
31. Sosyal Bilgiler dersi sorumlu bir vatandaş olmama katkı sağlıyor.					
36. Sosyal Bilgilerde öğrendiğim bilgileri diğer derslerde de kullanabilirim.					
37. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiğim bilgiler günlük hayatta hiçbir işime yaramayacak.					
38. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerimi sadece sınavda kullanacağımı düşünüyorum.					
39. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiğim bilgilerle hayatın her alanında karşılaşıyorum.					
40. Sosyal Bilgiler dersinin bizi gerçek hayata hazırladığını düşünüyorum.					
DERSİN İÇERİĞİ					
19. Sosyal Bilgiler dersindeki tarihi konular işlenirken uykum geliyor.					
21.Sosyal Bilgiler dersinde tarihi konular hiç olmasaydı daha güzel olurdu.					
23.Sosyal Bilgiler dersindeki coğrafi konular işlenirken uykum geliyor.					
25.Sosyal Bilgiler dersindeki coğrafi konular hiç olmasa daha güzel olurdu.					
35. Sosyal Bilgiler dersindeki konuların seviyeme ağır olduğunu düşünüyorum.					
İSTEKSİZLİK					
3.Sosyal Bilgiler dersinde zaman geçmek bilmiyor.					
7. Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevleri yapmak içimden gelmiyor.					
11. Sosyal Bilgiler dersi bittiğinde kendimi rahatlamış hissediyorum.					
13. Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevleri zorla yapıyorum.					
14. Sosyal Bilgiler dersinin hiç olmamasını isterdim.					
17. Sosyal Bilgiler dersi diğer derslere göre çok anlamsız geliyor.					